Memo

referentienummer	01
datum	19 mei 2022
aan	Thijs Ebbers - gemeente Winterswijk Joyce Ras- gemeente Winterswijk
van	Benno Steentjes – Antea Group
kopie	Chantal Elferink - gemeente Winterswijk Pieter Baeten – Antea Group
projectnummer	0473894.100
project	Winterswijk Klimaatadaptatiestrategie
betreft	Politiek Forum (richtinggevend, 2 juni 2022)

In navolging van het Politiek Forum van 14 april is er op 21 april is er een motie binnengekomen en 's avonds in de gemeenteraad ook aangenomen over het feit dat er op 2 juni (in de avond) een richtinggevend politiek forum over de klimaatstrategie en uitvoeringsagenda wordt gehouden. Hierbij willen de partijen graag meebeslissen over de gewenste richting en prioritering. De raad wil vooraf ingelicht worden over de dilemma's en de bijbehorende voor- en nadelen. Onderhavige memo geeft een kort overzicht (puntsgewijs) van de betreffende dilemma's vanuit de concept Klimaatadaptatiestrategie en Uitvoeringsagenda.

Integraliteit versus domeingericht

Binnen de gemeente worden diverse plannen opgesteld en zijn meerdere projecten in voorbereiding en uitvoering. Dit vindt reeds plaats op integrale wijze, waarbij over de grenzen van de domeinen wordt gekeken.

- Momenteel wordt dus de Klimaatadaptatiestrategie en Uitvoeringsagenda opgesteld. Parallel is ook de Groenstructuurvisie in ontwikkeling en heeft een verkenning plaatsgevonden van de impact op het Gemeentelijke Watertakenplan. Nadrukkelijk overleg en afstemming binnen de gemeente heeft breed plaatsgevonden.
- Er is een werkgroep gevormd die is gestart met het opstellen van de omgevingsvisie. Deze visie is een van de kerninstrumenten uit de omgevingswet die de gehele breedte van de fysieke en sociale leefomgeving bestrijkt van Winterswijk en één integrale visie op strategisch niveau weergeeft. De klimaatstrategie en uitvoeringsagenda wordt hier integraal in opgenomen.
- De ambitie en uitvoeringsagenda is integraal in een intensief participatietraject opgesteld vanuit de gemeente. Wisselwerking en afstemming met alle ambtelijke domeinen binnen de gemeente. Daarnaast is er ook informatie opgehaald in dialogen met bewoners, ondernemers (ABH-City en OWIN), het waterschap, GGD, VNOG, GHOR en De Woonplaats. Informatie is opgehaald, teruggekoppeld en besproken in diverse gezamenlijke sessies.
- Nogmaals wordt benadrukt dat de focus ligt op het stedelijk gebied. De klimaatmaatregelen voor het buitengebied worden meegenomen in de Gebiedsaanpak Vitaal Platteland Winterswijk.

Onderstaand geeft het overzicht van de voor- en nadelen van de integrale aanpak:

Voordeel	*Nadeel*
Beslissingen in samenhang Werk- met - werk maken	Afstemming kost vooraf en op korte termijn meer tijd

Ambitie op korte termijn (10 jaar) versus ambitie op langere termijn (30 jaar)

In de concept-strategie is de ambitie als volgt geformuleerd:
"De ambitie van de gemeente Winterswijk is er voor te zorgen dat de huidige inwoners van Winterswijk, maar ook toekomstige generaties, wonen, werken en recreëren in een klimaatbestendige gemeente."

Dit document is vertrouwelijk. Bezoek onze website voor de volledige disclaimer: Algemene voorwaarden en privacyverklaring

Antea Nederland B.V. - statutaire zetel Heerenveen - handelsregister 29021830 - BTW nr. NL003662317B01
vestigingen in Heerenveen, Schoonebeek, Deventer, Almere, Capelle aan den IJssel, Goes, Oosterhout en Maastricht

De gemeente heeft zélf uiterlijk in 2030, of zoveel eerder als kan, klimaatadaptief handelen verankerd in het beleid, de werkprocessen binnen de organisatie en bij het beheer van assets zoals gebouwen, infrastructuur en voertuigen. Ook heeft de gemeente hierbij oog voor de effecten van klimaatverandering voor de ecosystemen met planten, dieren en andere organismen. Samen zorgen de gemeente, partners en inwoners er voor dat Winterswijk uiterlijk in 2050 een gemeente is waar klimaatverandering nog slechts een minimale invloed heeft op de gezondheid en het welzijn van haar inwoners.

Voordeel	*Nadeel*
Eerder bereiken van doelen	Op korte termijn meer inzet van uren en geld

Keuze in ambitieniveau

Dit ambitieniveau kan variëren van 'vooruitstrevend en innovatief' tot 'reactief'.

Vooruitstrevend/ innovatief **Proactief** **Actief** **Afwachtend** **Reactief**

- actief
- proactief
- vooruitstrevend

acties hier en nu, meekoppelkansen benutten en klimaatadaptatie borgen kansen creëren, vooruit denken én vooruit doen, de voorbeeldfunctie uitbreiden; innovaties toepassen, kennis ontwikkelen.

Voordeel hoger ambitieniveau	*Nadeel*
Eerder bereiken van doelen	Op korte termijn meer inzet van uren en geld

Actievere rol gemeente versus ad hoc beslissen

In hoofdlijn is de rol van de gemeente samen te vatten in een aantal categorieën:

A. Stimuleren en faciliteren
- Samenwerken aan klimaatadaptatie
- Communicatie/participatie
  i. Kennis en bewustwording inwoners/bedrijven
  ii. Verandering in houding en gedrag

B. Borgen en reguleren
- Borging in lokaal beleid (Handboek, Omgevingstafel etc)
- Samenwerkingsafspraken (netwerkomgeving)

C. Meekoppelkansen benutten
- Klimaatadaptief bij alle geplande (herinrichtings)projecten, ruimtelijke ontwikkelingen en nieuwbouw
- Ontstenen en/of toepassen andere materialisatie bij herinrichtingsprojecten en uitvoeren van groot onderhoud.

D. Handelen bij calamiteiten
- Hitteplan (gezamenlijk met GGD,VNOG, provincie)
- Informatievoorziening derden

E. Onderzoek
- Welke maatregelen hebben de meeste klimaatimpact
- Onderzoeken impact op beheer- en onderhoudsbudgetten klimaatadaptief onderhoud
- Belangrijk onderdeel van de strategie is een plan-do-check-act cyclus. Dit is de eerste keer dat een dergelijk plan wordt opgesteld, met een beoogde cyclus van 6 jaar

F. Maatregelen
- Aanpakken geconstateerde wateroverlastlocaties onderzoek 2022
- Vergroening in aansluiting op de Groenstructuurvisie 2022
- Uitvoeren en monitoren klimaatadaptief onderhoud
- Realiseren kanseneigen gemeentelijk vastgoed (voorbeeldfunctie)

Samengevat heeft de gemeente meerdere rollen, vanuit de bovenstaande categorisering.

- Eigenaar
- Regelgever
- Partner
- Co-financier
- Kadersteller
- Facilitator
- Stimulator
- Initiator
- Verbinder
- Regisseur
- Trekker

Qua focus is hierin door de gemeente een keuze te maken, in samenhang met de keuze voor een hoger of lager ambitieniveau. De gemeente kan een (pro-)actieve en innovatieve rol aannemen, of kan zich richten op haar eigen assets/werkzaamheden en sec meeliften met derden.

Voordeel meer actievere rol	*Nadeel*
Eerder bereiken van doelen	Op korte termijn meer inzet van uren en geld

Vaststellen afwegingskader en prioritering versus ad hoc beslissen

'Klimaatbestendig zijn' is 2050 is een landelijke afspraak van de overheden vanuit het DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). De weg en het tempo daarnaartoe, en de definiëring van 'klimaatbestendig' staat de gemeente echter vrij. Niet alle maatregelen om te komen tot een klimaatbestendige gemeente kunnen in hun volle omvang en tegelijkertijd worden opgepakt. Dit betekent dat keuzes gemaakt moeten worden wanneer welke zaken worden opgepakt. Een afwegingskader voor de prioritering helpt om aan de hand van vooraf afgesproken en geprioriteerde criteria transparant consistente keuzes te kunnen maken:

- De impact van het effect als dit zich voordoet
- De termijn waarop de maatregelen uitgevoerd kunnen worden
- Vitale en kwetsbare functies
- De aard van een object waarop het effect plaatsvindt
- De kan s dat een effect zich voordoet
- No-regretmaatregelen
- De kosten van maatregelen en activiteiten
- Wie stuurt op de uitvoering van maatregelen
- De mate waarin cofinanciering /subsidiëring van maatregelen plaatsvindt

Uit de klimaatdialogen, gesprekken binnen de gemeente en met externe partners binnen onder andere de clusters Veiligheid, Wonen en Werken en de samenleving blijkt het volgende:

- **Onaanvaardbare risico's:** de meeste prioriteit moet worden toegekend aan maatregelen die het risico verminderen dat vitale en kwetsbare functie binnen Winterswijk effecten ondervinden van klimaatverandering.
- **Onwenselijke risico's:** Onwenselijke risico's zijn effecten van klimaatverandering die niet op korte termijn spelen, waarvan de impact niet groot is en de kans dat het effect zich voordoet niet groot is. Er worden weliswaar maatregelen genomen om deze effecten te verminderen, maar worden met name uitgevoerd als zich meekoppelkansen voordoen, vanuit een onderzoeksbehoefte of als het mogelijk is ze als een no-regretmaatregel uit te voeren.
- **Acceptabele risico's:** Partners die individueel effecten ondervinden van klimaatverandering zijn ook zélf verantwoordelijkheid om deze effecten te verminderen of te mitigeren door zélf maatregelen te nemen en te bekostigen. Het nemen van klimaatadaptieve maatregelen is naast een verantwoordelijkheid van overheden, in casu de gemeente Winterswijk, ook een verantwoordelijkheid van bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers. Daar komt bij dat het voor de gemeente

Winterswijk te kostbaar is om alle mogelijke klimaatadaptieve of klimaatmitigerende maatregelen zelf voor te bereiden, uit te voeren en te financieren.

Voordeel afwegingskader vooraf	*Nadeel*
Transparante, herleidbare en consistente keuzes Gezamenlijke focus op maatregelen met impact	Op korte termijn meer inzet van uren

Geplande Uitvoeringsagenda versus adhoc beslissen

Focus naar Thema
Vanuit de ambities, categorisering, de netwerkomgeving en indeling van de gemeentelijke organisatie is richting de uitvoeringsagenda de volgende indeling in thema's gemaakt:

1. Hitteplan
2. DPRA
3. Campagne bewoners en bedrijven
4. Borging (interne) organisatie en beleid
5. samenwerking kwetsbare groepen
6. Partnerafspraken
7. Uitvoering maatregelen openbare ruimte
8. Voorbeeldfunctie, educatie en kennisontwikkeling

Impact ambitieniveau en planning van budgetten (de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie)
Voor de gemeente Winterswijk maken de middelen (capaciteit, geld) die voor klimaatadaptatie worden ingezet geen expliciet onderdeel uit van het afwegingskader. Dit betekent dat bij het prioriteren van maatregelen de kosten niet het zwaarste wegen in de keuze welke maatregel welke prioriteit krijgt. Maar uiteindelijk moeten alle kosten van klimaatadaptieve of klimaatmitigerende maatregelen wel betaald worden, zodat geplande maatregelen ook uitgevoerd en gerealiseerd kunnen worden. Op grond van het afwegingskader is een eerste indeling gemaakt naar prioriteit van maatregelen en gesplitst naar ambitieniveau en vertaald in een Uitvoeringsagenda.

Voordeel uitvoeringsagenda vooraf	*Nadeel*
Tool voor voortgang en plan-do-check-act Transparant inzicht in evt. bijstellen gemaakte keuze en agendering maatregelen.	Op korte termijn meer inzet van uren Minder ruimte voor spontane en snelle acties

Samengevat geeft dit het onderstaande beeld naar budgetten (tabel 1) en naar ureninzet vanuit de gemeentelijke organisatie (tabel 2):

Rijlabels	Som van 2022 - €	Som van 2023 - €	Som van 2024 - €	Som van 2025 - €	Som van 2026 - €	Som van 2027- €
actief	**€ 275.000**	**€ 785.000**	**€ 900.000**	**€ 685.000**	**€ 355.000**	**€ 420.000**
1. Hitteplan	€ 10.000	€ -	€ 10.000			
2. DPRA	€ 25.000	€ 600.000	€ 500.000	€ 300.000	€ 30.000	€ 100.000
3. Campagne bewoners en bedrijven	€ 70.000	€ 80.000	€ 350.000	€ 350.000	€ 300.000	€ 300.000
4. Borging (interne) organisatie en beleid	€ -	€ 35.000	€ -	€ -	€ 5.000	€ -
5. samenwerking kwetsbare groepen	€ 5.000		€ -			
6. Partnerafspraken	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
7. Uitvoering maatregelen openbare ruimte	€ 15.000	€ 40.000	€ 35.000	€ 30.000	€ 15.000	€ 15.000
8. Voorbeeldfunctie, educatie en kennisontwikkeling	€ 150.000	€ 30.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
pro-actief	**€ 150.000**	**€ 208.000**	**€ 210.500**	**€ 148.000**	**€ 117.500**	**€ 102.500**
1. Hitteplan		€ -			€ 15.000	
3. Campagne bewoners en bedrijven	€ 50.000	€ 83.000	€ 85.500	€ 28.000	€ 2.500	€ 2.500
7. Uitvoering maatregelen openbare ruimte	€ 100.000	€ 100.000	€ 105.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
8. Voorbeeldfunctie, educatie en kennisontwikkeling	€ -	€ 25.000	€ 20.000	€ 20.000		
vooruitstrevend		**€ 100.000**	**€ 100.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**	**€ 50.000**
6. Partnerafspraken			€ -			
8. Voorbeeldfunctie, educatie en kennisontwikkeling		€ 100.000	€ 100.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Eindtotaal	**€ 425.000**	**€ 1.093.000**	**€ 1.210.500**	**€ 883.000**	**€ 522.500**	**€ 572.500**

- De gepresenteerd budgetten zijn als aanvullend op lopende begrotingen en investeringsbudgetten.
- Investeringsbudgetten zoals projecten en reconstructies van wijken staan hier niet in. Deze krijgen een toeslag van 10% voor klimaatadaptatie bij de investeringsbudgetten. Een deel hiervan past onder de gemeentelijke watertaken.
- Voor het uitvoeren van klimaatadaptief beheer en onderhoud zijn extra uren opgenomen. Vooralsnog zijn.
- Baten uit:
    - Lopende begroting (bijvoorbeeld groenonderhoud)
    - Investeringsbudgetten (bijvoorbeeld aanpassing Markt)
    - Rioolheffing
      - gerelateerd aan watertaken
      - koers heffing GWP 2019-2023 (de jaarlijkse stijging van 1,5%) hoeft niet aangepast te worden vanwege de huidige lage rentestand (gehanteerde rekenrente 3%))
    - Subsidie en cofinanciering
    - Algemene Middelen

Rijlabels	Som van 2022 - €	Som van 2023 - €	Som van 2024 - €	Som van 2025 - €	Som van 2026 - €	Som van 2027- €
actief	**275.000**	**785.000**	**900.000**	**685.000**	**355.000**	**420.000**
bekostiging vanuit rioolheffing - actief	75.000	690.000	860.000	660.000	335.000	300.000
aanvullend budget	200.000	95.000	40.000	25.000	20.000	120.000
	27%	88%	96%	96%	94%	71%
bekostiging vanuit rioolheffing - proactief	€ 100.000	€ 125.000	€ 120.000	€ 120.000	€ 100.000	€ 100.000
aanvullend budget	€ 50.000	€ 83.000	€ 90.500	€ 28.000	€ 17.500	€ 2.500

Om de bovenstaande getallen in perspectief te plaatsen, de totale jaarlijkse begroting van sec Team Openbare ruimte is ca. €10 mln per jaar (incl. kapitaallasten investeringen). Het begrote investeringsvolume voor de komende jaren is €6,7 mln per jaar).

De gemeente is reeds actief inzake subsidiemogelijk. Zo is een aanvraag ingediend voor cofinanciering voor wateroverlast en droogte maatregelen vanuit de Impulsregeling vanuit het Rijk (Deltafonds) en een subsidie van de Provincie Gelderland inzake het tegengaan van hittestress. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van ZON-subsidie in het kader van afkoppelen verhard oppervlak naar bergings- of infiltratievoorzieningen. Om de planning en budgettering niet te laten afhangen van eventuele subsidiëring of cofinanciering is een keuze.

Impact tempo en planning van uren

De klimaatadaptatie en de Uitvoeringsagenda legt een behoorlijke claim op de organisatie. Dit gaat verder dan alleen de bemensing voor riolering en stedelijk water van het Team Openbare ruimte (in tabel onder 'rioolheffing'). Ook inzet van andere disciplines (groen, wegen en projecten) en andere teams (sociaal domein, ruimtelijke ordening) is nodig om de Uitvoeringsagenda te bewerkstellingen. In een separaat spoor wordt de puzzel vanuit de teams gelegd. Aandachtspunt hierbij is de ureninzet bij projecten ná 2025, deze zijn voor nu geen onderdeel van de Uitvoeringsagenda.

Rijlabels	Som van 2022 - uren	Som van 2023 - uren	Som van 2024 - uren	Som van 2025 - uren	Som van 2026 - uren	Som van 2027 - uren
actief	**2.600**	**3.875**	**3.550**	**2.075**	**1.850**	**1.825**
Opgave Duurzaamheid	400	250	350	300	300	250
Team Mens en Maatschappij en Sociaal team	150	100	50			
Team Omgeving en Projecten	150	75	150	75	150	75
Team Openbare Ruimte	1.150	1.450	1.350	1.100	1.050	1.450
Team Openbare Ruimte (rioolheffing)	750	1.950	1.450	600	200	50
Team Vergunningen en Ruimtelijke Ontwikkeling		50	200		150	
pro-actief	**650**	**1.050**	**900**	**800**	**450**	**300**
Opgave Duurzaamheid	300	400	450	400	50	50
Team Mens en Maatschappij en Sociaal team		100				
Team Openbare Ruimte	150	150	100	50	200	50
Team Openbare Ruimte (rioolheffing)	200	400	350	350	200	200
vooruitstrevend		**500**	**550**	**250**	**250**	**250**
Team Openbare Ruimte		500	500	250	250	250
Team Openbare Ruimte (rioolheffing)			50			
Eindtotaal	**3.250**	**5.425**	**5.000**	**3.125**	**2.550**	**2.375**

Om de bovenstaande getallen in perspectief te plaatsen, de totale jaarlijkse beschikbare capaciteit van Team Openbare ruimte is momenteel structureel 18 fte met nog enkele fte inhuur.